

СУЧАСНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА MODERN METHODS OF MANAGEMENT OF PROFIT BUSINESS

Досліджено управління прибутком у сучасних підприємствах. Зокрема, розглянуто функції прибутку, за допомогою яких можна виділити групи методів управління прибутком, використання яких у сукупності дає синергетичний ефект. Для ефективного управління прибутком підприємства необхідно використовувати групи методів, які включають чинники, що залежать як від самого господарюючого суб'єкта, так і від навколишнього зовнішнього середовища.

Ключові слова: прибуток підприємства, управління прибутком, синергетичний ефект, метод управління, економічний метод управління, соціально-психологічний метод управління, економічне стимулювання.

Исследовано управление прибылью в современных предприятиях. В частности, рассмотрены функции прибыли, с помощью которых можно выделить группы методов управления прибылью, использование которых в совокупности дает синергетический эффект. Для эффективного управления прибылью предприятия необходимо использовать

группы методов, которые включают факторы, зависящие как от самого хозяйствующего субъекта, так и от окружающей внешней среды.

Ключевые слова: прибыль предприятия, управление прибылью, синергетический эффект, метод управления, экономический метод управления, социально-психологический метод управления, экономическое стимулирование.

The management of profit in modern enterprises is investigated. In particular, the functions of profit are considered, with the help of which it is possible to identify groups of methods of profit management, the use of which in aggregate provides a synergistic effect. For effective management of enterprise profits it is necessary to use groups of methods that include factors that depend on both the business entity itself and the environment.

Key words: profit of enterprise, profit management, synergetic effect, method of management, economic method of management, socio-psychological method of management, economic stimulation.

УДК 658.155

Шульженко І.В.

к.е.н., доцент

Полтавська державна аграрна академія

Любарець С.В.

студент

Полтавська державна аграрна академія

Постановка проблеми. Прибуток є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства, науково-технічного вдосконалення його матеріальної бази і продукції, всіх форм інвестування та стимулювання персоналу. У сучасних ринкових умовах господарювання вся діяльність підприємства спрямована на його зростання, тому необхідно створити дієвий механізм управління прибутком на підприємстві. Грамотне, ефективне управління прибутком передбачає побудову на підприємстві відповідних організаційно-методичних систем забезпечення цього управління, використання сучасних методів його аналізу і планування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання управління прибутком досліджено в численних публікаціях таких представників вітчизняної науки, як: І.О. Бланк, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк, Ф.Ф. Бутинець, В.І. Іващенко, Г.Г. Кірейцев, Л.О. Лігоненко, В.О. Мец, А.М. Поддєрьогін, С.Ф. Покропивний, Н.М. Ткаченко, В.П. Савчук, Н.М. Цал-Цалко. Значну увагу питанням управління прибутком підприємства приділено й у працях відомих російських учених: М.І. Баканова, М.Н. Крейніної, Р.С. Сайфуліна, А.Д. Шеремета та багатьох інших.

Однак потребують подальшого дослідження окремі питання, пов'язані з використанням певних методів управління прибутком підприємства в сучасних умовах господарювання.

Постановка завдання. Головною метою статті є обґрунтування напрямів використання методів управління прибутком підприємства з урахуванням ринкових умов господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Основною метою діяльності підприємств усіх форм власності незалежно від галузевої належності, виду діяльності та інших чинників є отримання доходів у розмірі, достатньому для покриття витрат і подальшого розвитку виробництва. Прибуток – це рушійний мотив діяльності сучасних підприємств, основне внутрішнє джерело формування фінансових ресурсів підприємства, які створюють умови для його розвитку, а також головний критерій ефективності виробничої діяльності. За рахунок прибутку здійснюється фінансування заходів щодо науково-технічного та соціально-економічного розвитку підприємств, збільшення фонду оплати праці їхніх працівників.

Управління прибутком являє собою цілеспрямований, систематичний процес підготовки, оцінки, відбору та реалізації альтернативних управлінських рішень з усіх питань його формування, розподілу та використання на конкретному підприємстві. Система управління прибутком може функціонувати тільки за наявності відповідних даних, на основі яких можна налагодити постійний моніторинг процесу формування прибутку, оцінювати рівень операційного та валового прибутку, аналізувати чинники впливу на обсяг прибутку [1, с. 180].

Управління прибутком на підприємстві є складним процесом, який повинен відповідати певним вимогам. Деякі науковці до них відносять таке:

1. Загальна система управління підприємством повинна включати в себе управління прибутком як складову частину. Вони повинні бути взаємоуз-

годженими, тому що всі управлінські рішення, які стосуються функціонування підприємства, безпосередньо впливають і на прибуток.

2. Усі управлінські рішення, що приймаються на підприємстві, взаємопов'язані і взаємозалежні й мають прямий або опосередкований вплив на управління прибутком, тому вони повинні прийматися у комплексі і робити свій внесок у формування загальної системи управління прибутком.

3. Урахування особливостей зовнішнього і внутрішнього середовища, які в ринкових умовах господарювання мають тенденцію до постійних змін. У зв'язку із цим управління повинно бути гнучким, постійно пристосовуватися до вимог сьогодення з огляду на зміни у вузлових елементах середовища.

4. Розроблення альтернативних управлінських рішень, які визначають політику управління прибутком підприємства. Для цього на підприємстві повинна бути розроблена система критеріїв, за допомогою яких буде вибиратися оптимальне рішення.

5. Врахування стратегічних цілей існування підприємства, корелювання з його місією та стратегічними напрямками розвитку [2, с. 56].

Головною метою управління прибутком є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства у поточному та перспективному періодах. Також необхідна гармонізація інтересів власників з інтересами держави та працівниками даного підприємства.

Виходячи з вищевикладеного, можна зазначити, що актуальним завданням підприємств у сучасних умовах господарювання є освоєння методів ефективного управління прибутком. Для їх визначення розглянемо основні функції, які виконує прибуток.

По-перше, це оціночна функція, тобто прибуток характеризує економічний ефект від діяльності підприємства, надає оцінку ефективності його господарської діяльності. Треба зазначити, що під час аналізу фінансової і виробничої діяльності підприємства та оцінки всіх аспектів діяльності використовується не тільки показник прибутку, а цілий комплекс показників. Прибуток відображає лише кінцевий результат діяльності.

По-друге, стимулююча функція. Прибуток є основним складником фінансових ресурсів підприємства, тому використовується для фінансування виробничої діяльності, матеріального заохочення працівників, соціального і науково-технічного розвитку тощо.

По-третє, фіскальна функція. Прибуток є джерелом відрахувань до бюджету держави і позабюджетних фондів у вигляді податків [3, с. 123].

Управління прибутком підприємства є процесом цілеспрямованого впливу суб'єкта на об'єкт для отримання певних фінансових результатів.

А методом управління прибутком підприємства називається спосіб впливу суб'єкта управління на об'єкт, що вивчається, для отримання певного результату. Базуючись на вищезазначених функціях, можна виділити певні групи методів управління прибутком сучасних підприємств.

Грамотне управління формуванням прибутку передбачає побудову на підприємстві відповідних організаційно-методичних систем забезпечення цього управління, знання основних механізмів формування прибутку, використання сучасних методів його аналізу і планування. Аналіз сукупності наявних методів дає змогу згрупувати їх за такими видами.

До основних методів управління прибутком підприємства належать [4]:

1. Економічні методи (спонукання).
2. Організаційно-розпорядчі методи (примусу).
3. Соціально-психологічні методи управління прибутком (переконання).

Для досягнення найбільшого ефекту необхідно використовувати кожен метод у сукупності, тобто системно, коли один метод буде доповнювати й посилювати інший. У підсумку це допоможе підприємству ефективно управляти прибутком, спираючись на синергетичний ефект. Це додатковий результат, отриманий від тісної злагодженої взаємодії окремих елементів системи. Головним економічним показником синергетичного ефекту виступає наявність певного рівня чистого прибутку [5].

Розглянемо детальніше кожен з перелічених груп методів.

Економічні методи управління прибутком підприємства – це система заходів, яка впливає на виробництво опосередковано, за допомогою певних економічних стимулів і важелів, що спрямовують діяльність підприємства і його працівників у потрібне для суспільства русло. Між економічною зацікавленістю держави, колективу й особистості існують певні протиріччя, які пов'язані зі структурою розподілу прибутку.

Сполучення цих інтересів є складною проблемою і включає вирішення низки завдань, наприклад установа в певний період найбільш доцільних співвідношень між фондами споживання і розподілу, заохочувальними фондами, фондами заробітної плати і т. ін.

Система економічних методів управління прибутком підприємства використовує всі важелі господарювання: економічне стимулювання, економічний аналіз, планування, податки, цінову політику та ін. Ці важелі повинні використовуватися комплексно і системно (охоплювати весь об'єкт управління).

Економічне стимулювання – система заходів, яка використовує матеріальні засоби для мотивації учасників виробництва до праці для створення

суспільного продукту. Від домінуючих виробничих відносин суспільства залежать форми, характер і методи економічного стимулювання [6, с. 26].

До економічних методів також належить планування, яке виступає одним з інструментів управління прибутком. Плануванням є процес розроблення і прийняття цільових установок якісного й кількісного характеру та визначення шляхів найефективнішого їх досягнення. План або сукупність планів є результатом планування. Мета планування полягає у своєчасному виявленні альтернатив і засобів, які знижували б ризик прийняття необґрунтованих, збиткових рішень. А управління прибутком безпосередньо впливає на підвищення відповідальності за своєчасність та якість прийнятих управлінських рішень.

Також до економічних методів управління прибутком належить матеріальне стимулювання. Це один із найважливіших економічних важелів, який збільшує прибуток і діє як на окремих працівників, так і на весь колектив. Матеріальне стимулювання праці – головний аспект мотивації працівників. Упровадження бонусів і заохочень дає змогу підвищити продуктивність праці і зацікавити співробітників у підвищенні якості продукції. Воно включає заробітну плату, премії, заохочення, надбавки, матеріальну допомогу – все те, що надається за конкретні досягнення в роботі, виконання і перевиконання плану. Іноді співробітники отримують частку в прибутку компанії або пакет акцій.

Тобто матеріальне стимулювання є дуже важливим складником в управлінні прибутком підприємства.

Необхідно також приділити увагу такому елементу в системі економічних методів управління прибутком підприємства, як податкова політика. Держава може впливати на прибуток підприємств через систему оподаткування, фінансової підтримки, як прямої у вигляді цільових інвестицій, так і непрямої у вигляді податкових пільг. Від податкової системи залежить розмір нерозподіленого прибутку, тобто тієї частини, яка залишається в розпорядженні підприємства. Ставки і пільги є основними інструментами податкового регулювання. У зарубіжних країнах найбільш поширеною є пільга у вигляді інвестиційного кредиту, тобто відрахування з податку на прибуток певної частини інвестиційних витрат компаній [7, с. 86].

Законодавчі норми про податки повинні однозначно трактуватися і діяти автоматично. Важливим складником економічних методів управління прибутком підприємства поряд із цільовими регуляторами є вдосконалення фінансово-кредитного механізму. Довгострокове кредитування є основним чинником, що забезпечує розвиток і конкурентоспроможність підприємства, особливо це стосується підприємств агропромислового комплексу. Тут можна використовувати такі види кре-

дитування, як ф'ючерсні угоди, заставні операції, лізинг та ін.

Наступна група методів, яку ми розглянемо, – це організаційно-розпорядчі методи управління прибутком підприємства. Вони засновані на правах і відповідальності людей та включають використання керівником влади й відповідальності підлеглих. Ці методи включають різні прийоми і способи впливу суб'єкта управління на об'єкт за допомогою авторитету влади і сили: указів, постанов, законів, наказів, інструкцій, розпоряджень та ін.

Вони встановлюють права, обов'язки, відповідальність кожного керівника і підлеглого (виконавця), а також кожної ланки і рівня управління. Організаційно-розпорядчі методи забезпечують персональну відповідальність працівників апарату управління за виконання волі вищих органів влади. Для ефективної роботи системи необхідно дотримуватися таких умов [8, с. 122–128]:

- відповідальності та збалансованості прав на кожному рівні управління;
- відповідальності та збалансованості прав між різними рівнями управління, при цьому кожен проміжний рівень повинен виступати «ретранслятором» (передавальним пристроєм), який не створює перешкод і перекосів.

Якщо ці умови порушено, то неодмінно виникають і розвиваються тенденції до домінування прав та зниження відповідальності. Переважно організаційно-розпорядчі методи – це прямий директивний вплив органів влади на керовані системи, у зв'язку з чим їх часто називають адміністративними. Однак у рамках цих методів можливий і непрямий вплив у вигляді рекомендацій, порад, пропозицій.

Організаційно-розпорядчі методи можна класифікувати за напрямками впливу. Важелями впливу є регламенти, інструкції, норми, директивні вимоги, відповідальність і повноваження, розпорядження, накази і т. ін.

Виділяють три групи організаційно-розпорядчих методів:

- дисциплінуючі;
- організаційно-стабілізуючі;
- розпорядчі.

Ці групи методів завжди тісно взаємопов'язані між собою і використовуються комплексно, що є запорукою їх ефективного використання.

І, нарешті, остання за переліком, але не за важливістю, – це група соціально-психологічних методів управління прибутком підприємства. Вони засновані на формуванні й розвитку громадської думки щодо моральних засад у суспільстві, моральних цінностей, ставлення до особистості та ін.

Об'єктами управління за допомогою соціально-психологічних методів є [9, с. 312]:

- особистісні характеристики працівників, а також їх психологічні та психофізіологічні особливості;
- способи організації праці та робочих місць;
- інформаційне забезпечення і його використання;
- система підбору, підготовки, розстановки та перепідготовки кадрів;
- морально-психологічний клімат у колективі;
- соціально-побутові умови працівників;
- система стимулювання працівників;
- інфраструктура регіону.

Використовуючи ці методи, оцінюють соціально-психологічний мікроклімат у колективі та його роль у формуванні критеріїв оцінки роботи окремих працівників.

Обов'язковими умовами створення сприятливого мікроклімату є добровільність, рівноправність, відповідальність, самообмеження і взаємні поступки як між керівниками та колективом, так і всередині трудового колективу.

Для виявлення ступеня задоволення працівниками соціально-психологічним мікрокліматом використовують анкетування, спостереження, психологічні тести та інші засоби досліджень. За їх результатами розробляють низку заходів щодо розвитку й удосконалення соціально-психологічних відносин у колективі до необхідного рівня. До таких заходів належать психологічні тренінги, навчання керівників основам соціально-психологічних методів управління колективом, підготовка колективу до прийому соціально-психологічних методів впливу з боку керівників.

Соціально-психологічні методи спрямовані на вирішення таких завдань:

- підвищення виробничої і творчої активності членів трудового колективу;
- формування сприятливого соціально-психологічного клімату;
- ефективне використання різних форм морального заохочення;
- вплив на групову самосвідомість колективу.

Проаналізувавши основні методи управління прибутком підприємства, можна констатувати, що особливості їх використання залежать від таких чинників [10, с. 295]:

- мети бізнесу, форми власності та господарювання;
- масштабів підприємства, його забезпеченості матеріальними і трудовими ресурсами;
- рівня підготовки кадрів;
- кон'юнктури ринку;
- політики держави.

Величина прибутку підприємства залежить як від внутрішніх чинників (ефективності використання наявних ресурсів), так і від зовнішніх. Зовнішнє середовище є джерелом забезпечення організації ресурсами, необхідними для підтри-

мання її внутрішнього потенціалу на необхідному рівні для досягнення цілей. Для визначення майбутньої поведінки підприємства його керівництву потрібно мати уявлення як про внутрішнє, так і про зовнішнє середовище, їх потенціал і тенденції розвитку, а також знати місце свого підприємства у середовищі.

Серед чинників зовнішнього середовища найважливішим є державне регулювання, тому що без утручання держави, без державного регулювання підприємство ніколи не зможе зробити виробництво економічно безпечним, гарантувати реалізацію соціально-економічних прав людини, вирівняти структурні та регіональні диспропорції тощо. Роль держави в сучасних умовах господарювання значно посилюється і стає об'єктивною потребою, особливо під час управління прибутком.

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, для ефективного управління прибутком підприємства необхідно використовувати певні групи методів, які включають певну кількість чинників, що залежать як від самого господарюючого суб'єкта (обґрунтованості прийнятих управлінських рішень, наявних внутрішніх можливостей і раціональності їх використання), так і від навколишнього зовнішнього середовища (податкової, грошово-кредитної, інвестиційної політики, реформи банківської системи та ін.). Використання цих методів повинно мати системний характер. Комбінація груп методів управління прибутком матиме синергетичний ефект, який призведе до підвищення ефективності функціонування організації в сучасних умовах господарювання. Використання тієї або іншої групи методів залежно від вищезазначених чинників дасть змогу підприємству ефективно управляти прибутком. Механізм управління прибутковістю підприємства дуже складний і багатогранний. Тільки за умов правильного та ефективного управління всіма його важелями можна досягти фінансового та соціального благополуччя на підприємстві.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Блонська В.І., Паньків І.В. Прибуток: особливості його формування та використання в ефективному управлінні підприємством. Науковий вісник НЛТУ України. 2011. Вип. 21.5. С. 179–184.
2. Бланк И.А. Управление прибылью. М.: Ника-Центр, 2008. 240 с.
3. Косянчук Т.Ф., Галкіна Ю.Г. Результативність діяльності підприємства та її діагностика. Вісник Хмельницького національного університету. 2009. № 3. Т. 1. С. 121–124.
4. Лихобабин В.К., Абдуллаєва А.А. Методи управління прибутком підприємства. Економічна наука і практика: праці III Міжнар. науч. конф. (Чита, квітень 2014 р). Чита: Молодий вчений. 2014. URL: <https://moluch.ru/conf/econ/archive/94/5153/> (дата звернення: 04.11.2018).

5. Ковальов А.В., Гальченко К. Синергія. Синергетичний ефект. Альянс наук: вчений-вченому: : праці VII міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Маріуполь, 15–16 березня 2012 р.). Маріуполь, 2012. URL: http://www.confcontact.com/2012_03_15/ek1_kovalev.php (дата звернення: 04.11.2018).

6. Бачурін А. Підвищення ролі економічних методів управління. Економіст. 2010. № 4. С. 25–27.

7. Костирко Р.О. Оцінка потенціалу прибутковості підприємства для прийняття управлінських рішень. Вісник Хмельницького національного університету. 2009. № 4. Т. 2. С. 85–89.

8. Блонська В.І., Вужинська О.І. Вдосконалення формування і використання прибутку підприємств. Науковий вісник НЛТУ України. 2008. № 18(1) С. 122–128.

9. Соколова Е.А., В'юшкова А.І. Проблеми управління прибутком підприємств. Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. 2015. № 32. С. 310–320.

10. Опікунова Н.В., Лопата В.Г. Управління прибутком підприємства. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2014. № 46. С. 294–298.

REFERENCES:

1. Blonska V. I., Pankiv I. V. (2011). Prybutok -osoblyvosti yoho formuvannia ta vykorystannia v efektyvnomu upravlinni pidpryemstvom. Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy. 21.5. 179-184. [in Ukrainian].

2. Blank Y. A. (2008). Upravlenye prybyliu. M.; «Nyka-Tsent», 240. [in Russian].

3. Kosianchuk T. F., Halkina Yu. H. (2009). Rezultatyvniat diialnosti pidpryemstva ta yii diahnostryka. Vis-

nyk Khmelnytskoho natsionalnogo universytetu. 3,1, 121-124. [in Ukrainian].

4. Lykhobabyn V. K., Abdullaieva A. A. (2014). Metody upravlinnia prybutkom pidpryemstva [Tekst]. Ekonomichna nauka i praktyka: pratsi III Mizhnar. nauch. konf. (m. Chyta, kviten 2014 r). – Chyta: Vydavnytstvo Molodyi vchenyi, [E-Reader Version]. URL <https://moluch.ru/conf/econ/archive/94/5153/> (data zvernennia: 04.11.2018). [in Ukrainian].

5. Kovalov A.V., Halchenko K. Synerhiia. (2012). Synerhetychnyi efekt: pratsi VII mizhnarodnoi naukovopraktychnoi internet-konferentsii «Alians nauk: vchenyi-vchenomu» (Mariupol, 15-16 bereznia 2012). m. Mariupol, [E-Reader Version]. URL http://www.confcontact.com/2012_03_15/ek1_kovalev.php (data zvernennia: 04.11.2018). [in Ukrainian].

6. Bachurin A. (2010). Pidvyshchennia roli ekonomichnykh metodiv upravlinnia. Ekonomist. 4, 25-27. [in Ukrainian].

7. Kostyrko R. O. (2009). Otsinka potentsialu prybutkovosti pidpryemstva dlia pryiniattia upravlinskykh rishen. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnogo universytetu. 4, 2,85-89. [in Ukrainian].

8. Blonska V.I., Vuzhynska O.I. (2008). Vdoskonalennia formuvannia i vykorystannia prybutku pidpryemstv. Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy. 18(1), 122-128. [in Ukrainian].

9. Sokolova E.A., Viushkova A.I. (2015). Problemy upravlinnia prybutkom pidpryemstv. Zbirnyk naukovykh prats Derzhavnoho ekonomiko-tekhnologichnoho universytetu transportu. 32, 310-320. [in Ukrainian].

10. Opikunova N.V., Lopata V.H. (2014). Upravlinnia prybutkom pidpryemstva. Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti. 46, 294-298. [in Ukrainian].

Shulzhenko I.V.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Poltava State Agrarian Academy

Liubarets S.V.

Student
Poltava State Agrarian Academy

MODERN METHODS OF ENTERPRISE PROFIT MANAGEMENT

The main objective of the activity of enterprises of all ownership forms, irrespective of the industry sector, type of activity and other factors, is to receive income at the amount sufficient to cover costs and further production development. The profit is the leading motif of the modern enterprises activity, it is the main internal source that forms the enterprise financial resources, which create conditions for the further development of the enterprise; it is also the main criterion of its efficient production activity. The financing of the scientific, technical and socio-economic activities that promote the enterprises development and increasing the wage fund of their employees, is carried out thanks to the profit.

The main objective of the profit management is to maximize the welfare of the enterprise owners in the current and prospective period. It is also important to harmonize interests of the owners, state and enterprise employees.

The competent management by the profit formation requires creating the organizational and methodological systems in order to ensure this management, knowledge of the basic mechanisms of the profit generating, usage of the modern methods of its analysis and planning. The analysis of the existing methods set allows grouping them into the following types.

Among the main methods of company's profit management are:

1. Economic methods (motive).
2. Organizational and administrative methods (coercion).
3. Socio-psychological methods of profits management (persuasion).

To achieve the greatest effect, it is necessary to use each group of methods in correspondence with others, i.e. systemically, when one method is complement and reinforces another one. As a result, it helps the company to manage profits effectively based on the synergistic effect. It is an additional result, obtained from the close coordinated interaction of individual elements of the system. The certain level of net profit is treated as the main economic indicator of the synergistic effect.

The size of the company's profit depends both on the internal factors – the efficient usage of the available resources, and from external ones. The external environment is the source that provides the enterprise with the resources, necessary to maintain its internal potential at the required level to achieve the goals. To determine the future behavior of the enterprise, its management needs to know the internal and external environment, their potential and development trends, and of course, the place of their enterprise in this environment.

The mechanism of the enterprise profitability management is very complex and multifaceted. It is possible to achieve financial and social well-being at the enterprise only due to the correct and effective management of all these levers.